

KLIC TRIGLAVA

V DANAŠNJI ŠTEVILKI:

Čehi in Slovaki:

'NE DAME SE!'

347

APRIL 1968

Pisma uredniku

SLOVENCİ V ČERAJ, DANES IN JUTRI

G. urednik! Dr Žebotu se ne zdi nič čudno (KT 344), da se najdejo tudi med Slovenci ljudje, ki bolešno tkejo zarotniške izmišljotine o njegovi knjigi, jih razširjajo ali jim nasedajo. Tudi meni se ne zdi nič čudno, kajti prepričan sem, da je verovanje v zarote in izdaje političen izraz vraževernosti. Ker si preprosti ljudje ne znajo razlagati naravnih pojavov, verjamejo v čarovnice, vile in škrate. Podobno verjamejo v izdaje, ker si drugače ne znajo razlagati vojnih porazov (prim. Kosovsko bitko ali zadnjo vojno). In ker si politično neuki izobraženci ne znajo drugače razlagati političnih pojavov, vidijo povsod strahove spletke in zarote (prim. umor Kennedyja). Nič ni čudnega da je med Slovenci mnogo politično neukih in naravnost nepismenih ljudi. Tisti, ki so živeli v predvojni Jugoslaviji, so bili priče pogostemu menjavanju vlad, katerega ni bilo mogoče pripisati splošnim volitvam in ljudski volji, po vojni pa tudi mnogi še nikdar niso od blizu videli demokratičnega političnega življenja. Politično so torej prav tako preprosti in zaostali, kot so plemena iz kamene dobe.

E. K.

KONFEDERACIJA

G. urednik! Vaš uvodnik o konfederaciji (KT 346) je bil sijajen. Toda priznam, da bi se osebno protivil takemu pisanju pred recimo petimi leti - a danes predstavlja točno, kako mislijo ljudje doma. O tem uvodniku sem na dolgo razgovarjal z ljudmi, ki prihajajo iz domovine v naše mesto. Od devetih ljudi so brez izjeme vsi potrdili pravilnost vašega gledanja. Posebno je ugajal tretji odstavek in njegov zaključek v četrtem odstavku, namreč, da je takozvani separatizem doma vsaj zaenkrat nepolitičen in predvsem ekonomski. Niti eden od obiskovalcev ni zagovarjal politične odcepitve od Jugoslavije. Nasprotno, vsi so bili mnenja, da lahko edinole Jugoslavija zagotovi Slovencem meje, ki so jih dobili po II. vojni in prepreči nadaljnjo erozijo slovenstva, (ki je, kot vsi dobro vemo, šla v tisočletnem spoju z Avstrijo od Salzburga vse do Karavank.) Ker so bili ti ljudje vseh mogočih gledanj (vsaj dva sta bila medvojni ofarja, eden še sedaj podpira režim: trije so bili izraziti prorikomunisti, eden je bil dolgo zaprt: dva sta bila iz 'klerikalnih' družin, eden iz 'liberalne', ostali pa so bili generacija, ki jim prednje sploh nič ne pomeni) - je name naredila najmočnejši vtis soglasnost njihovega mnenja. Vsi so se tudi strinjali, da bi - na recimo svobodnem referendumu - v današnjih prilikah v Sloveniji politično pogorela stranka, ki bi se zavzemala za odcepitev Slovenije od Jugoslavije, kot bi popolnoma tudi pogorela tista, ki bi bila za centralizem take ali kakke druge vrste. Samo dva (tj 18%) od vprašanih sta dejala,

da lahko predvidevata razvoj v bodočnosti, ki bi pripeljal do eventualne suverene, neodvisne in ne z Jugoslavijo povezane Slovenije. A še ta dva sta imela dvome kako dolgo bi taka Slovenija trajala z ozirom na požrešne sosede. Ostali so bili mnenja, da bosta tako KPS kot KPJ pravočasno podvzeli korake, ki bi tako nevarnost odstranili, morda celo z vzpostavitvijo opozicionalne stranke. Vsi pa so bili mnenja, da sedanje nezadovoljstvo z gospodarsko politiko slovenske komunistične vlade raste in da postaja vseobsegajoče in da se tudi v partiji pošteno lomí. Pravijo: Čehi naj bi bili vzor jugoslovanskim komunistom, kam naj krene razvoj. Prosim, da moje ime zadržite zase.

Tržaški Slovenec.

G. urednik! Premalo ste poudarili v prvem uvodniku (KT 346), kako sila važno je za morebitno samostojno Slovenijo, kaj se dogaja pri njenih sosedih. V mislih imam Hrvaško, kjer se zdi problem pomešanega prebivalstva težko rešljiv. Na to sem se spomnil, ko sem 22. marca bral v londonskem TIMESU uvodnik ob izraelski vojaški ekskurziji v Jordanijo prejšnjega dne. Zaključek ljudi, ki se poklicno bavijo z mednarodnimi problemi, ljudi, ki brez dvoma pišejo v enega najboljših svetovnih listov je bil: 'chaos is the worst neighbour any country can have' ali po naše: zmeda je najslabši sosed, ki ga more imeti kaka država. - To naj si zapomnijo vsi tisti, ki mislijo, da se samostojne Slovenije nič ne tiče, kaj se dogaja na njenem jugovzhodnem sosednem prostoru.

S.

PRIVATNA TRGOVINA

G. urednik! Članek na 6. strani marčnega KTja je bil doslej najboljši, kar jih je napisal dr L. Sirc. Doma so na dolgo in široko debatirali o Kavčičevem članku v TEORIJI IN PRAKSI, kakor vidim iz pisem. Le v enem se doma ne strinjajo, kolikor morem soditi: gre za dr Sirčev zadnji odstavek - doma so mnenja, da ne gre nič več za iste ljudi. Res, vrh je vrh, toda ta vrh vsega tudi več ne ureja. In še vrh se spreminja. Kdo je za Kavčiča vedel pred nekaj leti? Nekateri doma gredo tako daleč, da trdijo, da je tem novim ljudem treba pomagati iz proklete gospodarske zagate, v katero so po lastni neumnosti zashli, ker da ni nobenega vidika za spremembo. In ni vseeno če ga oni še naprej biksajo, ker ob tem ves narod trpi.

Seveda pa je odvisno od vladajočih; če hočejo pomoč nekomunistov sprejeti. Kakorkoli že: čestitam dr Sircu in smatram, da bi morali dati njegovemu članku najširšo publiciteto v smeri domovine.

S. B.

= Slovenska Pravda je ponatisnila omenjeni članek in ga poslala v naznačeno smer. Ur.

NE DRŽI! V Londonu na merodajnih mestih zanikajo vesti, razširjene iz Pariza v Washington, po katerih naj bi bil ustanovljen kronski svet z dr Kekom in D. Tošičem kot članoma.

LONDON, 6. APRILA 1968.

LETO XXI. ŠTEV. 347.

OBLETNICA

ČEHI IN SLOVAKI so lepo proslavili dvajsetletnico, odkar so komunisti z grobo silo prevzeli oblast. Pri tem ne mislimo na dolgočasne februarske slovesnosti v Pragi, katerih so se udeležili mogočniki socialističnega sveta. Mislimo na razburljive dogodke marca meseca, ko so po begu generala Šejne končno vendar nagnali Novotnyja in druge najbolj zakrknjene predstavnike komunističnega nasilja in se podali na svobodnejšo pot. Z venci, katere so po dvajsetih letih prvič javno položili na grob Jana Masaryka, so izražali žalovanje ne le za mrtvim voditeljem ampak tudi za izgubljenimi dvajsetimi leti, ko so gradili socializem in zavozili nekdanjo cvetočo državo.

Tudi jugoslovanski komunisti na tihem soglašajo s temi besedami, čeprav se bodo zmrdovali nad "protikomunističnim" duhom. Res je pač, da je bila Češkoslovaška pred dvajsetimi leti še daleč pred Jugoslavijo, a zdaj je narobe; češki obiskovalci v Jugoslaviji se počutijo kot revni sorodniki, Jugoslovani na Češkoslovaškem pa kot bogati strici. Napredku v primeri s Češkoslovaško se mora Jugoslavija zahvaliti drugi dvajsetletnici, katero bomo v kratkem obhajali. Kljub hudi praznovalni boleznin in pravi ihti, s katero komunisti "obeležujejo" vse mogoče in nemogoče obletnice, tega pomembnega datuma uradno niti omenili ne bodo. Poteklo bo namreč dvajset let, odkar je Kominform izključil Jugoslavijo. Genialni Stalin je Tita nagnal iz rdečega raja, toda Stalinova prerokba, da bo mišgnil z mezincem, pa bo Tita spodneslo, se ni izpolnila. Tito in njegovi se še danes lahko s hvaležnostjo spominjajo izobčenja iz svetovnega komunističnega gibanja.

Odkar so se jugoslovanski komunisti otresli morečega pokroviteljstva slavne Sovjetske zveze, so bolje napredovali, ker so jih razmere prisilile, da so se znebili najbolj morečih komunističnih dogem. Še zmeraj ga lomijo tako v politiki kot v gospodarstvu, kar je posledica preostalih dogem in zaostalih komunističnih oblastnikov, ki sede na oblasti, ker so se nekdanj dobro borili in so se kasneje še bolje ustili, sposobni pa niso, da bi vodili obrtniško delavnico. Še teh se je treba znebiti. Šušmarji ne morejo voditi moderne industrije in šušmarske gospodarske in politične dogme iz 19. stoletja niso primerne za moderno družbo. Zato bi bila najlepša in najkoristnejša proslava dvajsetletnice prvega preloma s komunističnim pravoverjem, če bi se znebili še nekaj političnih in miselnih okovov. Če misli češkoslovaški Dubček zares, kar je izjavil rimski 'Unita', potem pušča Jugoslavijo zadaj: 'partija mora biti podrejena vladi in narodni skupščini, treba je obnoviti resničen pomen volitev in dati ljudem možnost izbire kandidatov. Poln razvoj socialistične demokracije in pravica vseh državljanov, da se sami izjavljajo k vsem važnim vprašanjem v javnih zadevah, sta nujno potrebni za zdravo narodno politiko'.

UREDNIŠTVO

Zamejski Slovenci

PROGRAM NARODNEGA SVETA KOROŠKIH SLOVENCEV V DISKUSIJI

Dopis

Dne 8. februarja se je na Dunaju zbrala na vabilo Kluba Mladje skupina visokošolcev z namenom, da zavzame svoje stališče do osnutka programa Narodnega sveta koroških Slovencev.

Vsi navzoči so se v teku diskusije distancirali tako od vsebine programa kot tudi od postopka, s katerim je prišel osnutek v javnost. Predvsem so zbrani odklonili enostransko in ozko tolmačenje zgodovinskih, verskih, kulturnih, socialnih in narodnih vprašanj koroških Slovencev. Pogrešali pa so v programu, ki naj bi bil političen, smernice za bodoče politično delovanje.

Ker so poleg tega tudi mnenja, da program ne odgovarja manjšinskim razmeram in potrebam, se je večina visokošolcev izrazila za takojšen odstop iniciatorja programa, predsednika NSKS, kajti na tej podlagi ni mogoče obravnavati manjšinskega vprašanja v državi.

Prisotni so bili mnenja, da more samo čim širša in svobodnejša diskusija izoblikovati program, ki naj ustreza današnjim razmeram na Koroškem.

POLITIČNA RAZGIBANOST V TRSTU

Poročilo

Po daljšem političnem mrtvilu med Slovenci pod Italijo, mrtvilu, ki ga je nekoliko zbudil odstop dr. Sfiligoja kot občinskega odbornika, je bilo v zadnjih mesecih mogoče zapaziti, da se nekaj dogaja za političnimi kulisami, kar bi utegnilo dvigniti upadajočo moralo v slovenski manjšini pod Italijo.

3. marca se je vršil občni zbor Slovenske katoliške skupnosti v Trstu, na katerem so bile sprejete smernice programa, 'po katerih naj bi slovenski katoličani uravnavali svojo politično akcijo v izvrševanju svojega specifičnega poslanstva v smislu zadnjega koncila.' Na tem zborovanju se je Slovenska katoliška skupnost preimenovala v Slovensko ljudsko gibanje, ki je v resoluciji 'po temeljitem premisleku potrdilo prepričanje, da moramo slovenski katoličani v Italiji ohraniti svojo politično organizacijo in jo prikrojiti sklepom drugega vatikanskega koncila, v kolikor se nanašajo na javno in politično nastopanje katoličanov.' Občni zbor se je dalje zavzel za utrditev Slovenske skupnosti in pozval na pritegnitev 'drugih narodno zavednih slovenskih sil, ne glede na njihovo svetovnonazorsko prepričanje v odprtem sodelovanju in dialogu ob upoštevanju osnovnih načel medsebojnega spoštovanja.' Na občnem zboru so bili v ožji izvršilni odbor izbrani dr. Teofil Simčič kot predsednik, dr. Matej Poštovan kot podpredsednik in dr. Drago Štoka kot politični tajnik.

Deset dni pozneje je bila objavljena izjava Slovenske levice, ki jo je 11. marca podpisalo dvajset vidnejših Slovencev na Tržaškem, med katerimi je treba posebej omeniti prof. Borisa Pahorja, urednika revije ZALIV. Politični opazovalci sodijo, da predstavlja ta izjava rojstvo nove politične skupine. Izjava pravi med drugim:

'Slovenska levica hoče rasti iz osnov slovenske kulture in iz slovenskih socialnih izkustev. Slovenska levica ostaja zvesta protifašističnemu boju med obema vojnama in duhu upora za časa druge svetovne vojne...

Slovenska levica hoče, da slovenski delovni človek ostane slovensko misleč in slovensko govoreč človek...

Ker sestav in delovanje obstoječih levičarskih strank na Tržaškem ne ustreza zgoraj navedenim načelom, ima Slovenska levica za potrebno, da v svoji izjavi pravilno vrednoti vrline zamejskih Slovencev in njihovo narodno zavest, kateri so obstoječe levičarske stranke odvzele odpornost in jo oropale njenega pogumnega duha.

Slovenska levica je prepričana, da imajo v danih razmerah vsi razredi, vsi sloji slovenskega prebivalstva v zamejstvu skupen smoter, to je rešitev slovenske samobitnosti.

Slovenska levica je socialistična, ker sodi, da je kapitalizem že odigral svojo poglobilno vlogo v zgodovini človeštva. Obenem Slovenska levica meni, da bo socializem dokončno prepričal sodobnega človeka šele takrat,

"Nikoli ni bilo število slovenskih izobražencev (na Koroškem) tako visoko, nikoli pa tudi ni bil prepad predvsem med mladim intelektualnim rodovnistimi, ki stojijo dandanes na čelu manjšinskih organizacij in ustanov tako globok..." (Vladimir Vremec v članku 'Koroški Slovenci v slepi ulici?' v tržaškem MOSTU, št. 16/1967)

ko bo spoštoval človekovo osebnost in mu človek ne bo več samo sredstvo. . .

Glede spoštovanja pravic zamejskih Slovencev ugotavlja Slovenska levica, da so jim te pravice zajamčene v Memorandumu, katerega pa Italija še ni ratificirala, Jugoslavija pa se ni zanimala, da bi do ratifikacije prišlo.

KRITIKA 'PRIMORSKEGA DNEVNIKA'

Očividno gre pri vsem tem za tiste tržaške Slovence -socialiste, ki jim asimilacijska politika slovenskih filotitovcev ni pogodu. Ljubljansko DELO je ob tem zapisalo:

'Za izjavo so značilne ugotovitve o neustreznem sestavu in delovanju obstoječih levičarskih strank in o potrebi po samostojnem nastopu slovenskih levičarjev, ki se bodo zavzemali za rešitev slovenske samobitnosti, za enakopravnost slovenske manjšine, proti asimilaciji in vsem oblikam raznarodovanja in za navezanost na matično domovino, kar pa vsebuje tudi 'pravice in dolžnosti sojenja o razvoju v Sloveniji'.'

Toda PRIMORSKI DNEVNIK, ki je sicer objavil celotno besedilo izjave, je njeno pojavo kritiziral. V svojem komentarju pravi, da sestavljajo to skupino ljudje, ki po Pahorjevih besedah v 5. številki ZALIVA niso bili in niso komunisti, ki niso bili in niso marksisti, ampak čustveni socialisti. Izjava Slovenske levice se zdi polemična do vsega obstoječega in pristranska, ker ne oceni celotnega položaja in dejavnosti Slovencev v Italiji z obektivnimi merili. In kaj je pravzaprav slovenska levica, vprašuje PD. Je to stranka ali gibanje? Ali bo na predstojenih volitvah nastopila samostojno ali pa skupaj s Slovensko skupnostjo? V zvezi z ustanovitvijo Slovenskega ljudskega gibanja in njegovo resolucijo, ki vabi demokratične socialiste k sodelovanju, PD sumi, da se je Boris Pahor že odločil za Slovensko skupnost.

Končno pravi DNEVNIK, da govori izjava vse prema lo o družbenih problemih, da bi lahko resneje utemeljevala svoj naziv in bila privlačna za delovnega človeka, ki edino lahko da takemu gibanju socialistični pečat. . .

In zares se je zdelo, da bo nova skupina sodelovala v Slovenski skupnosti in v njenem okviru nastopila na državnih in deželnih volitvah, ki so razpisane. V tem smislu je tajnik sveta Slovenske skupnosti že poročal na seji, 'da je bil dosežen ob razgovorih s Slovensko levico načelno sporazum za skupni nastop pri bližnjih volitvah, tako da bo Slovenska levica predložila nekaj kandidatov in aktivno sodelovala pri organizaciji volitev'. Poročal je še o stikih z goriško Slovensko demokratično zvezo, ki da je tudi načelno pristala na skupni nastop tako na državnih kot tudi na deželnih volitvah.

Toda nova izjava Slovenske levice, objavljena zadnje dni marca, je razblinila te upe in očividno določilo mnogo višjo ceno za kakršnokoli politično sodelovanje.

Ta izjava se sklicuje na pisanje zamejskega tiska in pravi, da so vesti o kakem sporazumu neosnovane. 'V Slovenski skupnosti se samo govori o 'odprtju na levo, kjer naj bi bilo dovolj mesta tudi za slovenske demokratične socialiste'. V resnici moramo ugotoviti, da bodo napravili premik na skrajno desnico, če bodo postavili na čelo liste - kakor menda nameravajo - predstavnika novega Slovenskega ljudskega gibanja.

Med Slovensko levico in Slovensko skupnostjo smo imeli informativen razgovor in do danes ni prišlo do nobenega sporazuma. Kakor vse kaže Slovenska levica nima interesa, da bi šla s Slovensko skupnostjo na prihodnje volitve.

Dne 23. marca 1968 smo imeli informativen razgovor tudi s predstavniki PSU (Združeni socialisti), kjer je prišlo do zaključka, da bi se v prihodnjih dneh mogli sestati in proučiti možnost eventualnih konstruktivnih odnosov, končuje svojo izjavo odbor Slovenske levice.

Ta izjava je bila kot hladen tuš na slovenske skupine, ki sestavljajo Slovensko skupnost. Tako goriški KATOLIŠKI GLAS kot tržaški NOVI LIST ne moreta razumeti, kako da je mogel odbor Slovenske levice izjaviti nekaj takega, kar je v očitnem nasprotju z dejstvi (Slovensko ljudsko gibanje nikakor ni in noče biti desničarsko ali celo skrajno desničarsko) in v nasprotju z ustanovno izjavo Levice (Politične ocene in zlasti napovedi se zdijo v kričečem nasprotju s programskimi izjavami Slovenske levice).

+

Ko gre KLIC TRIGLAVA v tisk, se naj bi vršila v Trstu občna zbornica tako Slovenske demokratične zveze kot Slovenske skupnosti.

(O nadaljnjem razvoju v Trstu nameravamo več poročati prihodnjic in povedati k vsemu svoje mnenje. Ur.)

V DUHU DIALOGA

Časi se spreminjajo. Z njimi tudi navade in običaji. Tako se je zgodilo, da je jugoslovanski generalni konzul ing. Marijan Tepina 7. marca opravil vljudnostni obisk pri novem goriškem nadškofu msgr. Coccoliniju.

Po tem obisku je beneški dnevnik GAZZETTINO poročal, da je ing. Tepina z zadovoljstvom izjavil goriškemu nadškofu, da je slovenska manjšina deležna vzornega ravnanja s strani oblasti.

Ko je goriški KATOLIŠKI GLAS javno vprašal generalnega konzula, kaj je na tem, je ta poslal pojasnilo, v katerem je izjavil, da med njim in nadškofom ni bilo govora o položaju slovenske manjšine ampak le o odnosih med sosednimi mesti in pokrajinami. In ti da so dobri. Generalni konzul je končal, da vendar ni mogel dati take izjave, kakor je poročal beneški dnevnik.

KLUB SLOVENSkih ŠTUDENTOV na Dunaju : predsednik je ostal A. Malle, tajnik pa je postal Feliks Bister.

'Timesov' nauk škotskim centralistom

Od političnega sodelavca

Spričo poslednjega prvega uvodnika v 'Klicu Triglava' o vprašanju jugoslovanske konfederacije (KT 346), se mi zdi vredno omeniti, kaj se je medtem zgodilo na Škotskem. Tamkajšnja Laburistična stranka, ki je v nekem pogledu del splošne Laburistične stranke Velike Britanije, je na letošnjem zborovanju odbila predlog delegatov iz Glasgowa, po katerem naj bi britanska vlada ustanovila poseben parlament, ki bi se bavil le s škotskimi zadevami.

"Predlog noče razbitja Združenega kraljestva, noče carinsko mejo na Tweedu, ali pa škotsko armado, mornarico in letalstvo. Predlagatelji hočejo, naj bo parlament Združenega kraljestva odgovoren za vse glavne odločitve v Britaniji, vključno obrambo, zunanje zadeve in transport," se glasi poročilo.

Proti temu predlogu so nastopili drugi delegati in ga porazili.

Toda s tem zadeva še zdaleč ni končana. Londonski 'Times' je naslednjega dne, 25. marca, v enem od uvodnikov takole tolmačil celo zadevo:

'Škotska Laburistična stranka je reagirala na pritisk nacionalizma z očividnim pomanjkanjem domišljije... In kar je še huje, ni dala nobene alternativne pobude vredne omembe. Res je, da bodo vprašali krajevne stranke in različne pridružene organizacije za njihovo mnenje, toda nobenega znaka ni, da bo to avtoritativna in konstruktivna ocena položaja, ki je potrebna.

Zdi se, da je stališče škotske Laburistične stranke osnovano na treh dvomljivih predpostavkah. Ena je, da bo vsakršen parlamentarni razvoj samo prvi korak na poti v popolno ločitev - carinarnice na meji, lastna obramba, itd. Daleč bolj verjetno je, da bo z obotavljanjem glede kakršnihkoli sprememb okrepljeno hotenje po skrajnih rešitvah. Čim težje se bo zdelo doseči delovni kompromis z Westminsterom, tem večja bo skušnjava, zahtevati vse ali nič.

Druga napačna predpostavka je, da bo sile nacionalizma moč zadržati z zakoni ekonomske logike. Nacionalizem na Škotskem in v Walesu gradi na ekonomskem nerazpoloženju, toda nacionalistični apel bazira v bistvu na političnih tleh. Občutek je, da sta Škotska in Wales individualni deželi, in da ima vsak narod pravico do lastnih političnih ustanov.

Tega prepričanja ni mogoče omajati z dokazovanjem o obstoju razširjene upravne reorganizacije - kar je tretja predpostavka škotskih borcev za status quo. Bolj politiki kažejo na upravno reorganizacijo, bolj izzivajo vprašanje: kdo pa potem nadzoruje administratorje?

Če Laburistična stranka noče videti pomena teh vprašanj, če ne bo zadovoljila resničnim željam in bojaznim, ki so odgovorne za porast nacionalizma, potem zasluži, da bo deležna grobega nauka,' zaključuje Timesov uvodnik.

Čeprav vsega enostavno ni mogoče prenesti na slovenske razmere, je vendar v gornjem toliko splošnih političnih resnic, ki jih je delno tudi omenil Klicov uvodnik v marcu, da bi bilo nepolitično ignorirati jih v politično tako izrazitih zadevah.

NIKAMOR NE GRE

Od gospodarskega sodelavca

Po soglasnem pripovedovanju potnikov se doma stvari nikamor in nikamor ne premaknejo. Gospodarska stiska je vedno slabša. Ko so se zaprle zapornice inflacije, da bi tako preprečili izdelovanje vsega mogočega nepotrebne, se je zavrta tudi gospodarska dejavnost, ker se družbeni sektor nikakor ne more nava diti, da bi produciral, kar gre v denar. Celo investicije so zastale.

Vedno več - celo komunističnih oči - se obrača k zasebnemu sektorju ali v partijski kitajščini: k osebnemu delu z zasebnimi sredstvi, ki naj bi zapolnil luknje. Ne samo da "osebni delavci" nemudoma zavohajo vsako vrsto povpraševanja, mnogi od njih že pričakujejo, da bodo pomagali odpraviti brezposelnost. 'Vjesnik' od 13. marca poroča, da bi bilo do leta 1970 treba zaposliti 914.000 oseb. Družbeni sektor bo lahko zaposlil 250.000, še enkrat toliko jih bo dobilo zaposlenje zaradi upokojitev in smrti. Ostane torej 400.000 ljudi, ki se utegnejo pridružiti sedanjim 270.000 registriranim in 150.000 neregistriranim nezaposlenim, da o tistih, ki so šli s trebuchom za kruhom sploh ne govorimo.

Človek bi mislil, da bodo oblasti zavrgle dogmatske predsodke in navdušeno podprle zasebno podjetnost, ki naj bi dala kruha za vse. Ljudje na vodilnih mestih bi to še morda storili, ker jim je bridki položaj jasen. Ne tako "lokalni faktorji". Občine navijajo obrtniške davke, ker so se navadile v prejšnjem "ekstenzivnem" razvoju, da denarja ne more biti nikdar preveč. Zaradi visokih davkov mnogi obrtniki vračajo obrtne liste. "Lokalni faktorji" tudi ne želijo, da bi jih obrtniki nadomestili kot lokalno gospodo. Pisano gledajo razni občinski sekretarji na obrtnike, ki se prevažajo z Mercedesi, dasi se to delno dogaja, ker nihče ne ve, koliko časa bodo obrtnike pustili v miru, tako da si mnogi rajši kupujejo luksuzne predmete, kot da bi vlagali v podjetja, ki jim jih utegnejo jutri vzeti.

Da taki strahovi niso odveč, kaže primer prevoznitva. Nekaj časa so pustili privatnikom kupovati kamione in zaposlovati šoferje, kolikor so jih hoteli, ker so prevažali poceni. Pravijo, da so na gradilišču v Djerdapu prevažali material v glavnem zasebni tovorni avtomobili. V Beogradu so bili menda postrani prevozniki mnogi zdravniki, miličniki itd. Nato je udarila strela: nihče ne sme imeti več kot en kamion in šofirati ga mora sam. Tak nenaden preobrat grozi vsaki obrti (ali boljši podjetnosti), ki se razmahne, tako da nihče ne ve ne ure ne dneva, kar seveda ne vodi v pretirano delavnost.

Sicer pa so obrtniki počasi začeli dvigati glave, ker se vedno bolj zavedajo svoje važnosti in družbenega pomena. Sredi marca so bile pred Zbornico v Ljubljani spontane demonstracije obrtnikov, ki so protestirali, ker morajo plačevati zbornici prispevke, Zbornica pa se za njihove koristi ne briga. Poporočilih 'Dnevnika' so jim nato menda celo dovolili ustanoviti svojo organizacijo. Za komuniste je to vsekakor velik korak naprej, ker se, kot vemo, organizacij, ki niso samo njihove, boje kot vrag žegnane vode.

Godi se če nekaj, kar utegne pognati kolo spet malo naprej. Češkoslovaška počasi prehiteva Jugoslavijo v liberalizaciji. Menda generale to tako razburja, da so hoteli, naj bi v Jugoslaviji o dogodkih na Češkem in Slovaškem ne objavili sploh nič. Bajе jim je moral Centralni komite pojasniti, da s takimi soldaškimi ukrepi ob današnjem razpoloženju ne bi veliko opravili.

DOMA SO MNENJA DELJENA

(Dopis)

Iz domovine sem prejel naslednje pismo (fotokopijo prilagam):

"Glede knjige dr. Cirila Žebota, ki je zelo razširjena med našimi ljudmi, za kar ima veliko zaslugo učinkovita reklama v naših časopisih, tako, da so jo hodili ljudje kupovat v Celovec, so mnenja ljudi deljena. Zmerni ljudje, ki gledajo našo stvarnost tudi z ekonomskega vidika, soglašajo s tezami, ki jih zastopa v tej knjigi prof. Žebot. Drugi pa so pričakovali od knjige nekaj več. To je, ostrejšo grajo sedanjega režima, ki načrtno izmozgava Slovenijo in že ogroža njen etnološki sestav z vedno večjim naseljevanjem ljudi iz južnih republik v Slovenijo.

Moje osebno gledanje na to knjigo je pozitivno, ker je pisana v zmernem tonu, navedeni podatki so objektivni, to je brez pretiravanja. Izvlečki iz raznih razprav imajo dokumentarni značaj. Osebno sem mnenja, da z neko zaletavostjo ne bomo ničesar dosegli, pač pa z dokazovanjem politične in ekonomske nujnosti, da se izoblikuje bodoča Slovenija v konfederaciji jugoslovanskih narodov ali pa kot samostojna država. Zato pa je potrebna objektivna kritika sedanjega stanja.

Glede narodne sprave, po mojem gledanju, sedaj za to še ni dozorel čas, ker so nasprotja med obema taboroma še vedno velika, kar je tudi razumljivo, če se upošteva, koliko so ljudje pretrpeli med vojno in po končani vojni, in zapostavljanje, ki ga prenašajo že nad dvajset let. Čemu se vedno pogrevajo dogodki na Urhu in drugo, kar vse negativno vpliva na spravo. Ljudje, ki so po vojni emigrirali v zapadne države in so si tam ustvarili nove eksistence, tega ne morejo razumeti. To se vidi iz pripovedovanja povratnikov, ki jih je domotožje privedlo nazaj v rodni kraj, da si v tujini niso mogli predstavljati trpljenja, ki so ga morali prenašati doma njihovi svojci.

Jaz osebno pa sem za narodno spravo, ker vem, da je bilo že preveč prelite bratske krvi in da slovenska država brez Slovencev ne bo mogla obstojati. Zato je škoda izgubiti vsakega našega človeka."

v.

NOV SLOVENSKI ŠKOF

Slovenci smo dobili svojega petega škofa. Na predlog mariborskega škofa dr. Držečnika je papež Pavel imenoval za njegovega pomožnega škofa dr. Vekoslava Grmiča, župnika na Vranskem. Novi škof, ki bo posvečen na Belo nedeljo, 21. aprila v mariborski stolnici, je star 45 let; svoje študije je končal na teološki fakulteti v Ljubljani in bil leta 1950 posvečen za duhovnika. Služboval je vseskozi na Vranskem, najprej kot kaplan, potem kot župnijski upravitelj in končno župnik. Vmes je študiral in promoviral za doktorja bogoslovja. Pozneje je predaval dogmatiko na teološki fakulteti v Ljubljani in bil urednik obnovljenega 'Bogoslovnega vestnika'.

Opazovalci razvoja v domovini sodijo, da je imenovanje petega slovenskega škofa dodaten korak k temu, da naj bi slovenski škofje imeli lastno narodno škofovsko konferenco; drugi menijo, da to pelje v ustanovitev metropolitanije Slovenije z ljubljanskim nadškofom kot metropolitom.

Canterburyjski anglikanski nadškof je povabil na obisk srbskega patriarha g. Germana. Ta naj bi prispel v Britanijo enkrat v juniju letos.

POMORJENA LITERATURA

OB PETDESETLETNICI OKTOBRSE REVOUCIJE

II.

Smrt v taborišču

Tretji pisatelj in pesnik židovskega rodu, ki ga je umorila oktobrska revolucija, je Osip Mandeljštam, zlahten pesnik in močan pripovednik. Njegova proza "Egipčanska znamka" je primer silovite surrealistične literature. "Kar vam sedaj izrečem, ne izrečem jaz sam, temveč je izkopano iz zemlje, kot okamenelo pšenično zrno" - tako pravi avtor v svojem pomembnem delu. "Egipčanska znamka" je ostala žal samo fragment, a tudi taka kot je, je gotovo eno najzanimivejših dejanj v svetovni sodobni literaturi. "Egipčanska znamka" je Mandeljštamova filozofska in estetska izpoved o svetu, o nervoznem revolucionarnem času, o tesnobi sveta, o skrivnosti življenja, o "Egiptu stvari". Iz dela se s težavo lušči Parnok, bržkone glavna oseba teksta, neznaten človeček, katerega med drugim sramotijo s primkom "egipčanska znamka". Mandeljštam nas poplavlja z množico filozofskih namigovanj, estetskih formulacij (n. pr. o glasbi), muči nas s spominskimi meditacijami in kaže posebno naklonjenost natančnemu analiziranju detajla. V tekstu se prepletata zavest in podzavest v eno samo umetniško celoto, skozi resničnost in skozi sanje pa izstopa sivina Petersburga in sivina Parnoka, morda zadnjega Egipčana (?), kot pristavlja avtor, zadnjega člana nekega umira jočega sveta. Fantastični realizem Pilnjaka in Babelja, njun demonizem sveta in neba, pripelje Mandeljštam v surrealizem. Prostor in čas se skrčita, hkrati pa se v posebnem optičnem loku poveča napetost. Za vsó realiteto se odvi ja huda vzmet, neverjetna fantastika, kot jo pozna vsako veliko delo. Korupcija človeškega življenja doživi svoj strip-tease: skozi hermetično zaprtost se zrcali magična odprtost sveta stvari in sveta človeka, ki je postal stvar in se iz odprtosti zaprl.

Ta pandemonium se kaže tudi v Mandeljštamovi poeziji. Tu moram omeniti zbirko Kamen (1913) in Tristia (1922). V veliki eksploziji se v Mandeljštamovi poeziji spajata težkost in nežnost v posebno projekcijo sveta.

Ta princip je našel svoje uresničevanje tudi v arhitekturi, naj omenim le srednjeveške katedrale. In res govori Mandeljštam velikokrat o katedralah, tako omenja bizantinsko "Hagia Sophio" in "Notre Dame". To se jasno zrcali v pesnitvi Tristia, kjer govori o "večnih katedralah", ki se imenujejo Sophia in Petrus. Te katedrale so "Žitnice zra ka in svetosti", v njih se nahaja "zrno globoke, polne vere".

Petersburg raste pri Mandeljštamu v kozmopolitsko mesto podzemlja: skozi podzemlje se zrcali revolucija. Helenizem, značilno izročilo za pravoslavno umetnost, se križa s kmečko-barbarskimi elementi. Na eni strani imamo "razsvetljeno noč Jeruzalema", na drugi strani "črni žamet sovjetske noči", v kateri trčiš na straže in nasajene bajonete in v kateri se glavno mesto "krivi kot divja mačka".

Mandeljštam se je rodil v Varšavi v trgovski družini in je študiral na Sorbonni in v Heidelbergu. O njegovi kruti usodi v Sovjetski zvezi, kjer je stalno zadeval ob nerazumevanje, je malo znano. Po letu 1928 so ga zelo redko tiskali. Leta 1933 je njegovo ime popolnoma izginilo. V čistkah je prišel v taborišče pri Voronešu, kmalu potem so ga izgnali v Sibirijo v taborišče. Zamerili so mu "kozmpolitizem", nedoumljivo "kulturno in filozofsko avantgardnost" in dediščino nemškega Žida, ki jo je tovoril skozi življenje. Po poročilih Ilije Ehrenburga je Mandeljštam umrl v Sibiriji leta 1938. Nekateri navajajo letnico 1940, nekateri celo 1942. O vsej zadevi se ne ve ničesar zanesljivega, tudi njegova zapuščina se je morda izgubila.

SMRT POD KROGLAMI

Pesnik Nikolaj Gumiljev, mož Ane Ahmatove, je imel kaj tragično usodo. Bil je sin mornariškega zdravnika, vzgojen v "protisocialističnem" duhu. Veliko je potoval po svetu, postal je pravi kozmpolit. V rusko literaturo je vnesel pristne eksotične elemente. Nastopil je proti "simbolistični šoli", propagiral je takoimenovani akmeizem, umetnost, ki se je želela vrniti od vzvišenega k vsakdanjemu, k preprostim rečem. V prvi svetovni vojni je bil hraber oficir (dvakrat je dobil Jurijev križ). Po revoluciji so ga obdolžili veleizdaje in ustrelili. Čeprav ga v Sovjetski zvezi sploh ne omenjajo, je vendarle inspiriral celo verigo ruskih pesnikov, n. pr. Bagrickega in Tihonova.

Smrt pod krogli pa je doživel tudi Vladimir Majakovski (1893-1930), ki ga marsikdaj imajo za klasika sovjetske poezije. Je predstavnik dinamične futuristične poezije, viharška narava, eksperimentator z jezikom. Čeprav velja, kot sem že omenil, za klasika sovjetske poezije, pa je v svojem delu skrajno individualističen. Znano je njegovo ironično-bizaro delo "Oblak v hlačah". Pomembne pa so tudi njegove drame, v katerih govori v groteskni hi-

perbolah in razgalja nehumanizirano družbo (Mysterium buffo). Njegov samomor je več ali manj uganka. Uradni sovjetski zgodovinarji so skušali dokazovati, da se je ubil iz nesrečne ljubezni. Vendar to ne bo držalo. Nerazumevanje, ki ga je njegova literatura (zlasti drame) doživela v Sovjetski zvezi, ga je uničilo. Umril je zaradi razmer, v katere je po revoluciji zašla Sovjetska zveza.

Zaradi lakote je leta 1922 umrla najoriginalnejša pojava med ruskimi futuristi: Velemir Hlebnikov. Ljubil je primarno in arhaično, "prehistorično eksotiko", v besedi pa je ustvaril posebno pomenoslovje, jezik si je po svoje zgradil. Je avtor mnogih novih besednih tvorb (neologizmov), je pa tudi teoretik novega jezika, pesniškega jezika, metajezika, "jezika zvezd". V utopični povesti "Ka" se kažejo močni surrealistični elementi. Skupaj z drugimi futuristi je napisal in podpisal znani futuristični manifest "Zaušnica javnemu okusu". Istočasno (leta 1913) je objavil fantastično pripoved v verzih "I in E" (Zgodba iz kamene dobe). Napisal je tudi dramatično "nadpovest", kot je delo sam imenoval, ki se imenuje "Zangezi". S študenti jo je leta 1923 v Petersburgu naštudiral Vladimir Tatlin. Delo kaže močne konstruktivistične poteze.

V pomanjkanju in bedi je umrl tudi Aleksander Blok, simbolistični pesnik, znani pesnik epa "Dvanajst", ki slavi revolucijo in na čelo dvanajstorice (apostolov) postavlja samega Kristusa kot vodjo revolucije. Seveda to religiozno-metafizično predstavljanje revolucije danes pri ortodoksnemu komunizmu ne zbuja spoštovanja. Blok je bil sugestiv, patetičen pesnik. Rusiji je posvetil veliko pesmi. Revolucijo je dojemal nacionalistično in idealistično; marksizma ni razumel. Pred smrtjo je bolan prosil za dovoljenje, da bi se lahko odšel zdraviti v tujino. Ni ga dobil. Umril je v pomanjkanju leta 1921.

Žalostna je tudi smrt Sergeja Jesenina (1895-1925), znanega pesnika vaške idile, ki pa se je vedno bolj razraščala v temne, žalobne tone. Poročil je bil Isadoro Duncan, znano plesalko; z njo je potoval po Evropi in Ameriki. Vendar so ga nove razmere strle. Pričakoval je nekak "novi vaški raj", a ravno tega revolucija ni dala. Zopil se je, postal je primer večno pijanega poeta. Končno ni več vzdržal: v hotelski sobi v Petersburgu si je leta 1925 prerezal žile, s krvjo je napisal svojo zadnjo pesem in se obesil. Danes je zelo znan. More se reči, da je najbolj znani pesnik iz tistih viharnih dni.

Tragika ruske literature in sploh življenja pa se je silovito nadaljevala.

UBIJALCI LITERATURE

"Sedaj ustvarjajo vodilni krogi imperialističnih dežel, ne da bi se odrekli tudi drugim načinom boja proti socializmu, predvsem ideološke diverzije proti socialističnim deželam, besni antikomunizmu... Pod zaščitnim plaščem glesla o mirni koeksistenci ideologij hočejo pripeljati k nam zlagane koncepte "nepartijnosti" umetnosti, "absolutne svobode umetniškega ustvarjanja", brezidejnosti, nepolitična stališča in "konflikt generacij" in skušajo razkrojiti ljudi, ki ideološko niso dovolj trdni. Propagiranje koeksistence med ideologijami je izdaja marksizma - leninizma, izdaja stvari delavcev in kmetov." Tako so govorili sovjetski ruski pisatelji, ne leta 1938-42, v času smrti Pilnjaka, Babelja, Mandeljštama in tolikih drugih, temveč leta 1965 na II. kongresu pisateljev Ruske socialistične republike. "Partija bo tudi v bodoče vodila neusmiljeni boj proti vsakršnemu ideološkemu omahovanju in proti propagiranju mirne koeksistence med ideologijami."

To so besede Leonida Soboljeva, predsednika društva pisateljev ruske socialistične republike, ki šteje 3.183 članov (Impozantna številka za literaturo, ko bi res kaj pomenila! Ko bi zrcalila število resničnih pisateljev!):

"Naš jasni javni izrek, da je naša literatura v visokem smislu besede tendenciozna, dešifrirajo naši ideološki nasprotniki v vulgarnem smislu: v podreditvi umetnosti politiki. Dekadentni umetnosti nasproti postavljamo mi koncepcijo heroičnega karakterja, literaturo, inspirirano od visokih socialnih ciljev, strogih etičnih zahtev do človeka, v veri v njegove moči in možnosti. Umetniška praksa naših let sestoji v tem, da v današnjem svetu najdemo tiste poteze naših sodobnikov, v katerih se zrcali bleščeča vizija bodočega popolnega človeka."

To so izreki, ki so napisali smrtno obsodbo sovjetski revolucionarni kritični literaturi, to so izreki, ki onemogočajo vsakršen razcvet umetnosti. To so srednjeveški inkviziterski izreki, ne Stalinovi, ne Ždanovi, temveč izreki naših sodobnikov. Visoki socialni cilji? To je navadna prazna fraza. V ruski literaturi sodobnosti se ne zrcali težaven položaj ruskega sodobnega človeka, ki je morda boljši kot pred petdesetimi leti pod carizmom, a vseeno dovolj krut. Otroci iz romana Dudinceva "Človek ne živi samo od kruha", ki strme v pomarančne lupine na cesti kot v deveto čudo, ker tega pojava še nikoli niso videli; to je izjema v sovjetski literaturi. Neprimerna stanovanja, neprimerne pokojnine, črni makaroni, korupcija države delavcev in kmetov, to se v "visoki sovjetski literaturi" nikoli ne pojavi, to je tabu. In Šolohov, ki je po čudnem naključju dobil že itak korumpirano Nobelovo nagrado, izreče o nečloveškem procesu proti Sinjavskemu in Danielu te nečloveške, neusmiljene besede sitega petoliznika, literarnega skorum *

KAJ SMO IN NISMO BILI

V "KLICU TRIGLAVA" št. 337. in 341. je g. Andrej Glušič napisal dva članka in sicer: "Dachau pred 20 leti-epilog" in "Črno-bela prisega". V št. 345 v pismu uredniku pa je med ostalim ugotovil: Da je večina aktivnih in nekoliko rezervnih oficirjev smatralo domobranstvo za nujno zlo, t. j. za sredstvo potem katerega se lahko zbere in izvežba moštvo, dobita orožje in oprema, da bi se potem v pravem trenutku udarilo po okupatorju.

Dasí imam v nekaterih rečeh svoje mnenje, se popolnoma strinjam s pravkar omenjeno ugotovitvijo in še marsičem; še posebno, da do domobranske prisega ne bi smelo nikdar priti in da bi morali domobranci v pravem času priti v ilegalo.

Zaradi posledic poškodbe glave pri delu pred 15 leti in bolezní na srcu, vsled čega sem bil dolgo časa tudi v bolnici, se vsa ta leta nisem nikjer udeleževal. Bil sem pa nekajkrat vprašan, da kot domobranski poveljnik na Notranjskem - do ustanovitve udarnega bataljona na Rakeku proti koncu 1943 l. in nove domobranske skupine na Vrhniki spomladi l. 1944. - opišem dogodke med vojno in revolucijo.

Zadnja leta sem se le odločil na to in počasi začel z opisovanjem; s tem, da sem se omejil na kraje in čas moje delovanja. In ko bom prepisal, bom po želji poslal, kamor treba.

Ker pa bo letos spomladi minilo 24 let od zgoraj omenjene domobranske prisega v Ljubljani in naše jugoslovanske prisega v Rovtahn nad Logatcem, ter v zvezi s spredaj omenjenim, bom povzel iz opisovanj že sedaj, kar se nanaša na obe prisegi, saj je vse to tako malo znano.

V vrtinec takratnih dogajanj na Notranjskem sem bil potegnen po kapitulaciji fašistične Italije in prihodu Nemcev v takratno začasno ljubljansko pokrajino, v jeseni l. 1943 v Logatcu, že nekaj dni pred ustanovitvijo domobranstva. To predvsem vsled nevarnosti, da ne bi doživel usode sosednjega Godoviča, v katerem so Nemci požgali mnogo hiš, kot tudi drugje, in postrelili nekaj ljudi, celo žensk.

Vendar, ne samo zaščita ljudi in imetja, temveč pričakovanje izkrcavanja zaveznikov na Jadranu, o čemer se je takrat toliko govorilo, je tudi vplivalo na nas, da pridemo do orožja za boj proti okupatorjem. Prišlo je celo do tega, da sem šel v tistih dneh v Ljubljano na predlog vidnega člana OF v Logatcu, česar pa vsled obširnosti na tem mestu ne bom opisoval.

V Logatcu in na domobranskih postojankah pod mojim poveljstvom, nemških posadk ni bilo. Le včasih so šle skozi nemške kolone, predvsem iz Idrije, odkoder so Nemci vozili živo srebro v Nemčijo. Na Notranjskem so bili Nemci samo na Vrhniki, v Postojni, Godoviču in Idriji. Ostali bližnji kraji so bili zasedeni od domobrancev, bolj oddaljeni pa od partizanov. Četniki so se nahajali nekaj časa najprej v Zaplani, pozneje pa v okolici Polhovega gradca.

Zaradi zahtev Nemcev, ki so presegale okvir naše prostovoljnosti, sem prišel z njimi kmalu v spor. Omenil jih

* píranca: "To so (Sinjavski in podobni) volkodlaki v ovčjem kožuhu." To so metode mirne koeksistence, o katerih bi se morali zamisliti tudi naši borci za koeksistenco. Zakaj dokler ne priznam, da tudi v nasprotnikovem svetu nekaj nastaja, dokler ne priznam tudi nasprotniku njegovega, dokler ga popolnoma zanikujem, se tudi ta nasprotnik kot petoliznik ne bi smel vستي za mizo debelega podrepnika "socialistične" oblasti. Pri nas na Slovenskem, v Ljubljani in na podeželju je vrsta pisateljev, ki jih nihče ne prizna, čeprav so talentirani. Ti pisatelji so namreč sitemu malomeščanu doma in v zamejstvu smrtno nevarni.

To so besede Hruščeva o absolutnem:

"Mi ne verujemo v 'absoluta'. Tudi v komunizmu se mora volja poedinega podrediti volji celotnega kolektiva. Če se to ne zgodi, potem bo anarhistična samovolja povzročila razkroj in desorganizirala življenje družbe."

In to so besede Konstantina Fedina na plenarnem zborovanju centralnega komiteja sovjetske komunistične partije junija 1963: "Avantgardizem je historični produkt zahoda. Pri nas ostaja sovjetska literatura sovjetska literatura."

Tako enostavno je to. Vse drugo je narobe. Vsak pisatelj, ki drugače misli in piše, je zločinec. Samo mi imamo prav. Tako enostavno si narejajo tudi nekateri slovenski "kulturni delavci". In ta enostavnost stane od časa do časa kakega talentiranega pisatelja, ki se demagogom noče ukloniti, življenje. (Dalje prihodnjič)

bom le nekaj:

Kmalu po ustanovitvi domobranstva sem dobil naročilo, da se kot poveljnik preselim iz Logateca na Vrhniko, kjer je bilo nemško poveljstvo in Gestapo. Kljub ponovljenemu povelju, istega nisem izvršil.

Enkrat v začetku 1. 1944 pa sem dobil povelje, da odredim iz mojih postojank 300 mlajših domobrancev za varovanje železniške proge Ljubljana-Postojna. Pripominjam, da je moštvo na progi spadalo naravnost pod Ljubljano, ne pod Logatec, in bilo iz jugovzhodnega dela Notranjske ter drugih krajev, zasedenih od partizanov; zato so jih v Ljubljani razporejali vsepovsod.

Po posvetovanju s poveljniki postojank in vidnejšimi domobranci-domačini, sem odbil izvršitev tudi tega povelja - in še več drugih.

Torej, o nekem voljnem sodelovanju z okupatorji ne more biti niti govora.

ŽAL, BILO JE VSE ZASTONJ!

V kakšnih odnošajih smo bili z okupatorji, naj služi kot dokaz tudi tole:

V naših medsebojnih bojih, t. j. ob napadih na domobranske postojanke, ne samo da Nemci nikdar niso prišli na pomoč, temveč so celo zadržavali naše sosedne domobranske postojanke v tem. Primer: Hotedršica, Črni vrh in sosednja Gorenja vas pod Žirovskim vrhom; v Grahovo pa so prišli pozneje. Kot je bilo videti, jim je to bilo celo všeč, saj so bili varnejši.

Sicer pa smo tudi mi sodelovali z njimi v teku enega leta samo trikrat: Ob prihodu iz Vrhnike v Logatec, v spremstvu Nemcev, ko smo ustanovili krajevno stražo; po uničenju domobrancev v Grahovem, ko so Nemci iz Postojne napravili obhod ozemlja okrog Cerkniskega jezera, ko smo jih spremljali, in pri znani akciji med Črnim vrhom in Colom, katere končni rezultat je bil upor, ki ga omenjam na drugem mestu. Najbolj zanimivo pri teh treh sodelovanjih pa je to, da nihče od domobrancev ni uporabil orožja, pa naj se to sliši še tako neverjetno.

Kot bivši žandarmerijski oficir sem se vedno trudil kolikor je bilo največ mogoče, da zadržimo videz policijskih in ne vojaških enot, dovoljenih po mednarodnih zakonih. Žal, bilo je vse zastonj!

Toliko o odnošajih z okupatorji.

Zaradi nevarnosti, ki mi je pretela od Nemcev in iz drugih razlogov, sem z razumevanjem mojega položaja na domobranskem poveljstvu v Ljubljani uspel, da zapustim Logatec spomladi 1944. Odšel sem v Rovte, kjer sem bil varnejši, na nižji položaj. Sicer bi že takrat moral zapustiti domobranstvo ljubljanske pokrajine.

Kot pravilno ugotavlja g. Glušič, nas je bilo precej, ki smo v času približevanja zaveznikov nameravali s svojim ljudstvom preiti v ilegalo, v slučaju če tega ne bi storilo celokupno domobranstvo.

Vsled tega in da ne bi zgubil stikov z ljudstvom, na popolen umik iz domobranstva nisem mogel misliti. Žal, po zneje, po uporu Nemcem v Črnem vrhu meseca decembra 1944, ko sem se skrival, je bil na sestanku v Žibersah bližu Hotedršice moj načrt za prehod v ilegalo zavržen. Ker sem preveč hodil svojo pot, nisem bil več zaželen.

RESNIČNO RAZPOLOŽENJE DOMOBANCEV

S tem prehajam na samo prisego.

Če me je pri sprejemu v Ljubljani, z delegacijo za preklic povelja za pošiljanje domobrancev na železniško progo, obšel prvič težak dvom, da ne mislimo vsi enako, je napovedana domobranska prisega (njena vsebina), povedala vse.

V času, ko je za mene še veljala prisega stari Jugoslaviji, po svoji vesti tega storiti nisem mogel. Mojega domobranstva je bilo takrat konec. Le še moj končni cilj, odhod v ilegalo, me je držal v njem.

Domobranska prisega, ki je bila 20. aprila 1944 na stadionu v Ljubljani, je bila po mnenju mnogih največja napa ka domobranskega vodstva. V toliko bolj, kot se je takrat govorilo, ker Nemci prisega sploh niso zahtevali. Seveda so pa še danes izjeme, ki mislijo drugače.

Ne samo da je za mnoge od nas takrat še veljala prisega stari Jugoslaviji, ampak tudi mlajši domobranci, ki v njeni vojski še niso služili, so bili proti tej in taki prisegi. Saj je tako malo manjkalo, da ni prišlo tistega dne v Ljubljani so pravega upora.

Resnično razpoloženje domobrancev so pokazali domobranci v Rovtah, ki na prisego v Ljubljano kljub povelju niso šli. Nekaj tednov na to pa so v Rovtah položili prisego Jugoslaviji. Rovtarji so v svobodnih hribih, ne za visoko ljubljansko ograjo iz bodoče žice, s tem dejanjem spregovorili tudi v imenu njih.

Ker torej nismo hoteli priti na prisego v Ljubljano, sem končno dobil dovoljenje, da naj bo domobranska prisega v Rovtah. - Kot sem že spredaj omenil, sem se takrat že nahajal v Rovtah.

Z ozirom na zgoraj omenjeno in to, da se je nahajal kralj v Londonu skupaj s takrat še priznano vlado stare Jugoslavije, smo se odločili za prisego Jugoslaviji, po predvojnem zakonu o ustroju vojske in mornarice. Kot je znano, je bil sporazum med predstavniki stare in nove Jugoslavije sklenjen pol leta pozneje, t. j. v novembru 1. 1944.

Ta prisega v Rovtah je bila v prvi polovici meseca maja, datuma se ne spominjam več, na prostoru pred cerkvijo, v slovenskem jeziku, pred jugoslovansko državno in slovensko narodno zastavo.

Pred prisego sem imel temu primeren govor ter še posebno poudaril potrebo te prisege, z ozirom na ono v Ljubljani. Niti eden od domobrancev ni ugovarjal. Z ozirom na važnost prisege pa sem tudi povedal, da prisotni podčastniki in orožniki, ki so že v stari Jugoslaviji položili prisego, iste še enkrat polagali ne bodo, kar se je tudi zgodilo.

Besedilo prisege je izgovarjal najprej pok. kurat F. Kunstelj, kot je bila navada v predvojni Jugoslaviji, za njim pa ponavljali domobranci. Prisostvovalo je tudi nekaj domobrancev iz sosedanjih postojank.

Tudi na sosednjih Veharšah domobranci niso položili domobranske prisege. Torej nad 500 postovoljcev-domobrancev iz okolnih vasi.

Da ni mogel ostati ta dogodek skrit, oziroma da se je zvedelo zanj na Vrhniki in v Ljubljani, je samo po sebi razumljivo. Posledice te prisege so kmalu sledile. Pred tem pa sem bil nekajkrat vabljen na Vrhniko in v Ljubljano.

Nekega dne proti koncu meseca julija 1944. se je po kosilu, v času ko ni nihče pričakoval, iznenadno zaustavil pred zgradbo domobranskega poveljstva v Rovtah avto, iz katerega je izstopil gestapovski kapetan iz Vrhnike von Kampz in nekoliko gestapovcev. Pohiteli so proti zgradbi poveljstva.

V tistem trenutku sem se nahajal v prvem nadstropju v pisarni; a sem tudi že vedel za njihov prihod. Beseda neko ga "Nemci", je povedala vse. Sam komaj vem kdaj sem skočil skozi okno na zadnjo stran ter stekel proti bližnjem gozdu navzdol. Bil sem rešen.

V tistem času, oziroma malo pred tem, je bilo več aktivnih oficirjev, tudi domobrancev, in rezervnih oficirjev, zraven drugih ljudi, ki so Nemcem padli v roke, aretiranih. Nekateri so bili poslani v Dachau in druga nemška taborišča, drugi pa zaprti v Ljubljani.

Mimogrede naj še omenim, da sem po enomesečnem skrivanju odšel za tri mesece še na Veharše, ki so spadale pod Trst, ne Ljubljano, kjer sem ostal napol skrivač do že omenjenega upora.

VSA KRIVDA NE LEŽI NA NAS

Resnici na ljubo bom sedaj dodal še nekaj pripomb:

Če bi po italijanski kapitulaciji v jeseni 1943. prišlo do izkrcavanja zaveznikov na Jadranu, o čemer se je takrat toliko govorilo, do ustanovitve "domobranstva", ali kakšne druge podobne formacije, pod vodstvom tistih, ki so ali bi bili za Nemce, oziroma ki so računali na možnost njihove zmage, pri nas ne bi nikdar prišlo. Ne bom se pa spuščal v to, kakšen bi mogel biti nadaljni razvoj.

Dalje, če bi prišlo do priznanja predstavnikov nove Jugoslavije, ki so se nahajali v domovini, na mesto biv. kralja in njegove vlade v Londonu vsaj eno leto preje, bi tudi lahko bilo marsikaj drugače. Od zunaj ne bi nihče več ni česar pričakoval ter ljudje doma ne bi nasedali neresničnim vestem o zvezah z Zahodom itd. Tudi za to ne leži vsa krivda na nas. Posebno težko je bilo takrat za bivše uslužbence stare Jugoslavije. Bivanje biv. kralja v Londonu in pri povedke o njegovih močnih zvezah je vsiljevalo marsikomur razne pomisleke. Ne dvoletnost z Nemci, temveč to nas je pokopalo.

V druge stvari se spuščal ne bom. To sem napisal, da se sliši en glas več, kaj smo in nismo bili; ne samo v svojem, temveč in predvsem v imenu tistih, katerih poveljnik sem bil, saj so umrli prav tako kot mnogi drugi, za Slovenijo in Jugoslavijo.

V MAJSKI ŠTEVILKI: Izvirno poročilo iz domovine o poslednji Kocbekovi knjigi 'Listina'.

KULTURA IN OMIKA

PROBLEM DOMAČE KNJIGE

Na odprti katedri ljubljanske elektrotehniške fakultete je februarja predaval Tomo Martelanc, takozvani republiški sekretar za kulturo in prosveto o problemih kulture malega naroda. V naslednjih mesecih nameravam poročati o gotovih vprašanjih, ki jih je nakazal Martelanc, tokrat naj se omejim le na problem slovenske knjige. Po Martelancu ima izvirno slovensko prozno delo - povprečno kakih 15 tiskovnih pol - prodajno ceno 6.180 Sdin pri nakladi 1.500 izvodov. Ker pa je običajno delo domačega avtorja subvencionirano s povprečno dvema milijonoma starih dinarjev, prodajajo knjigo po 3.000 din za izvod. Družba torej prispeva več kot polovico cene. Če pa bi lahko naklado zvišali na vsaj 4.000 izvodov, potem bi subvencija ne bila več potrebna. Toda kako zagotoviti višjo naklado? Martelanc sugerira, naj bi javne knjižnice odkupile vsaj polovico zvišane naklade, kakih 2.000 izvodov. Alternativni sta baje samo višja kupna moč Slovencev ali pa več prebivalcev.

V skrajnem slučaju pa obstoja še ena alternativa...

Mile Stanković, predsednik srbskega pisateljskega društva, je na zagrebškem sestanku koordinacijskega odbora Zveze književnikov Jugoslavije povedal sledečo resnično zgodnico:

Neki mlad pisatelj ni mogel najti založnika, pa je začel "prevajati". V raznih listih je objavil več kot šestdeset "prevedenih" zgodb. V njih je uporabil tuja imena oseb in krajev in jih podpisal s tujim imenom. Potem jih je lepo zbral in izdal kot njigo - pod svojim imenom, se veda, saj so bile vse njegove...

Posnemanja vredno?

Na rednem občnem zboru Društva slovenskih pisateljev je bil za novega predsednika Društva izvoljen Ciril Kosmač. Tajnika sta postala Taras Kermauner in Tone Kuntner.

DOLGOTRAJEN PROCES?

V Trstu je kot gost slovenskega akademskega kluba Jadran predaval Josip Vidmar o sodobni slovenski nacionalni problematiki. Nacionalizem - pripadnost narodu - pomeni biti zvest sam sebi in svojim neodtujljivim vrednotam, je rekel Vidmar. Tudi ko bo ideja internacionalizma postala resničnost, narodna zavest ne bo usahnila, ampak se bo umaknila v intimne sfere človekovega sveta.

Vidmar je dodal še te značilne misli: Slovenci si priza devajo utrditi gospodarske temelje nacionalne samostojnosti in doživljajo proces osveščanja notranje pripravljenosti za uresničitev suverene in samoupravne skupnosti v okviru jugoslovanske socialistične skupnosti. Ovire na tej poti niso v uradni jugoslovanski politiki, temveč pogosto

v praksi, ki nosi v sebi zakoreninjeno breme preteklosti in v svojevrstni mentaliteti. Utrjevanje smisla za lastno državnost je dolgotrajen proces, kateremu so zdaj priča v Sloveniji.

GLASBENI KOTIČEK: V Ljubljani so ustanovili prvo slovensko tovarno gramofonskih plošč. Ime ji je Heli don in je samostojni obrat mariborske založbe Obzorja. Za Jugotonom, Diskosom in RT Beograd je to četrta tovarna gramofonskih plošč v Jugoslaviji.

Društvo slovenskih skladateljev je nedavno izdalo drugo zvezek Slovenskega glasbenega izročila: Zbore Frana Gerbiča.

KNJIŽNI TRG: Izšel je deseti zvezek Slovenskega biografskega leksikona. Cena: 45 novih dinarjev.

V založbi slovenskega rojaka dr.dr. Trofenika, ki sedaj živi v Monakovem, so izšle "Razprave o slovenski reformaciji" (Abhandlungen über die slowenische Reformation). To je prva knjiga njegove nove zbirke Zgodovina, kultura in duhovni svet Slovence (Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen). Zbirka se bavi z nemško slavistično literaturo in ni namenjena širokemu krogu nemških bralcev. Založba izdaja tudi zbirko posvečeno Sloveniji: Litterae slovenicae.

Založba Mladinska knjiga v Ljubljani je izdala nov zvezek v zbirki Monumenta litterarum slovenicarum - in sicer Faksimile prvega zvezka Poezij Simona Gregorčiča iz 1.1882. V tej zbirki je založba že izdala faksimile "Krsta pri Savici" in faksimile rokopisa Prešernovih poezij.

Državna založba Slovenije vabi na prednaročbo na Sve tovnost v slikah v 18 knjigah. Prva knjiga bo izšla ta mesec. Prednaročniška cena je 1.620 N din, plačljiva enkratno ali pa v 36 obrokih po 45 N din.

V sodelovanju z beograjsko založbo Prosveta pripravljajo ta založba tudi Vojne spomine generala de Gaulla v treh knjigah. Upajo, da bodo vse tri izšle že letos. Cena kompleta v prednaročilu je 240 N din.

Izšla je knjiga "Sesalci", prva knjiga Ilustrirane enciklopedije živali, ki bo obsegala menda osem knjig. Cena v prednaročilu je 700 N din za celotno zbirko.

V Zagrebu bo kmalu izšla revija KAJ, ki so jo priključili v življenje kajkavski pesniki Hrvatske. Gre za čisto zasebno iniciativo posameznikov, ki bodo sami financirali novo revijo. Med sodelavci prve številke bo tudi Miroslav Krleža, ki je bil nedavno v nemilosti zaradi Deklaracije o hrvatskem književnem jeziku.

FILM: Konec februarja so posneli jugoslovansko-ameriško komedijo "Prokletstvo zveste žene", pri kateri je sodelovalo domače podjetje Triglav film. Kot sodelavec bo dobilo 50% vseh dohodkov iz predvajanja tega filma.

OBLETNICA: 60-letnico rojstva je slavil pianist in komponist Pavel Šivic, sedaj redni profesor na Akademiji za glasbo. SPECTATOR

20. marca se je vršila v Zagrebu 20. konferenca Zveze komunistov Zagreba, s katero so se spomnili 40. letnice 8. konference komunistov in Titovega prihoda na čelo zagrebške partijske organizacije 1.1928. Na konferenci, kateri je prisostvovalo tisoč delegatov in gostov, je imel glavni govor Tito sam.

Zagrebska konferenca 1.1928 je imela velik pomen za razvoj partije, je rekel Tito. Tudi Kominternu jo je ocenil tako. Ker takrat še ni bilo v Jugoslaviji veliko industrijskih delavcev, je partijo vodilo nekaj inteligentov, ki so se delili na levo in desno frakcijo. Nacionalno in kmečko vprašanje je vodilo do še večjih trenj v vodstvu. Zagrebška partijska organizacija je delovala v posebnih okoliščinah. Predvsem je bilo v Zagrebu več industrijskih delavcev, v okolici so bili odprti kmečki problemi, a zagrebška univerza je bila orientirana na levo. Bilo je tudi nasprotje z Beogradom, kjer je prevladovala desnica s Simom Markovićem na čelu. Frakcijski boj je prodril tudi v sindikate. Zagrebška organizacija je začela boj proti frakcionaštvu in za enotnost partije. Sama konferenca pa je pomenila začetek reorganizacije partije v vsej državi. Konferenca je sklenila, da mora biti KPJ kadrovska partija, konspirativna, z delavskim vodstvom, in da mora spoštovati demokratični centralizem. Konferenca je tudi poslala pismo izvršnemu komiteju partije. Kominternu pa je poslala odprto pismo članstvu KPJ, v katerem je podprla sklepe zagrebške konference.

Tito je nato govoril o pripravah za deveti kongres Zveze komunistov, ki bo letos v jeseni, in za republiške kongrese, ki se bodo vršili preje. Dejal je, da naj razprave za kongres potekajo ne samo v ZKJ, ampak tudi v Socialistični zvezi, sindikatih, Zvezi mladine, delovnih organizacijah, znanstvenih institucijah in drugod. Treba je analizirati izvajanje sklepov 8. kongresa in preučiti učinkovitost ZKJ na področju družbenih odnosov, samoupravljanja, in delitve dohodka. Deveti kongres pa naj pokaže na nadaljno demokratizacijo družbe.

Tito je dejal, da se morajo komunisti vrniti k družbenemu in političnemu delu. Zveza komunistov pa bo lahko opravljala svojo vlogo le če se bo bolj vključevala v družbenopolitično aktivnost delovnih ljudi, samoupravljanje in direktno demokracijo. Morala bo biti tudi bolj aktivna, ker drugače bo s svojim zastarelim načinom dela utegnila postati ovira v razvoju samoupravljanja in demokracije. Zdaj ko je ZKJ čimbolj ločena od operativne funkcije oblasti, lahko opravlja svojo vlogo le če je tesno povezana z delavskim razredom. ZKJ se pa mora tudi preobraziti in spremeniti svojo socialno strukturo.

"Znatno število vodilnih ljudi živi v manjši ali večji meri ločeno od članstva, od delovnih ljudi, od družbenega življenja. Ti ljudje žive in se gibljejo v svojem krogu, dostikrat pa tudi v krogu ljudi, ki imajo nam in našemu socialističnemu razvoju tuje nazore," je dejal Tito. "V Zvezi komunistov morajo imeti večji vpliv delavci, proizvajalci. Ugotovljeno je, da njih število v članstvu ZKJ počasi narašča. Delavce dostikrat za malenkosti izključujejo iz zveze, kar se ne dogaja z birokrati, tudi če gre za mnogo večje napake."

S. O. S. : "NEVIDNE" SILE NA DELU

Tito je nato dejal, da se mora pred kongresom povečati zaupanje delovnih ljudi v ZK in okrepiti njeno veljavo. To se ne bo doseglo z govoričenjem ampak samo z dejanji. Gospodarska in družbena reforma sta načeli mnogo problemov. Ti problemi so bili ponekod rezultati slabosti komunistov, predvsem tistih na vodilnih mestih, ki zlasti v gospodarstvu niso vestno izpolnjevali sklepe. "Takšen položaj je privedel tudi do dezintegracije znotraj ZK - nekateri člani gledajo bolj na ožje interese in se zato bijejo nekorektni boji med kolektivi, kršijo se norme socialistične družbene morale in delavske solidarnosti. V odnosih med posameznimi podjetji, kakor tudi podjetji in bankami, ki jih vodi jo komunisti, vidimo pojave, ki jih ne dopušča niti meščanska poslovna morala." V predkongresni aktivnosti je treba te pojave preučiti, je dejal Tito.

"V naši družbi je čutiti delovanje 'nevidnih' sil, raznih skupin in skupinic, kar je omogočeno z neučinkovitim delom članov ZK, njenih organizacij in organov. Njihova aktivnost v predkongresnih razpravah bi v znatni meri onemogčila delovanje teh sil in neformalnih skupin, ker bi jih razgalila. Če so taki ljudje v ZKJ, jih je treba seveda izključiti."

Ko je Tito govoril o pomenu in vlogi Socialistične zveze, je dejal, da je v njej kraj delovanja vseh članov, kakor tudi ZK kot celote. Vloga sindikatov pa je, da prispevajo k razširitvi proizvodnje in k integracijskim procesom. Seveda mora ZK komunistov delovati tudi v sindikatih, Zvezi mladine in v vseh drugih organizacijah in družbenih slojih.

Tito je potem prešel na izvajanje gospodarske reforme (le kdo mu je pisal govor, ko pa se sam ne zastopi na gospodarske probleme?!) in dejal, da so bili doseženi znatni uspehi: inflacija je zaustavljena, dinar je stabiliziran, ce-

ne ne naraščajo, poslovanje v podjetjih je bolj racionalno, izvoz se je povečal, uvoz zmanjšal, itd. Vse to pa ni dovolj. Gospodarstvo se mora modernizirati, da bo sposobno konkurirati na svetovnem trgu. Izvoz se mora povečati, a s kreditno, davčno in carinsko politiko je treba podpirati integracijo in združevanje proizvajalcev. Povečati je treba do mači kapital in posojila iz tujine za čim hitrejšo modernizacijo gospodarstva. Potrošniški krediti pa bodo odprli pot k naraščanju proizvodnje in zaposlovanja. Treba je sodelovati pri zaposlovanju kakih 40 - 60.000 visoko kvalificiranih strokovnjakov, ki zdaj prihajajo iz šol.

"Med intelektualnimi delavci je čutiti tudi upravičeno nezadovoljstvo nad nekaterimi stvarmi, ki jih še nismo uspešno uredili. To nezadovoljstvo je zlasti veliko pri mladih intelektualcih, ki končajo visoke šole, potem pa se ne morejo zaposliti v svoji stroki, da bi našli mesto v naših podjetjih, kljub sprejetim priporočilom v zvezni skupščini," je dejal Tito. Komunisti niso dovolj odločni v razreševanju teh problemov, manjka pa jim tudi izdelan program ukre pov.

Ob koncu je Tito govoril še o zunanjih zadevah. Dejal je, da morajo sedaj spremljati vse kar se dogaja v svetu. Slabšanje mednarodnega položaja seveda povzroča zaskrbljenost. Vojna na Srednjem vzhodu je sicer ustavljena. Vendar tam ne bo miru, dokler se Izrael ne umakne iz okupiranega ozemlja. ZDA še vedno nadaljuje z eskalacijo vojne v Vietnamu. Tam kaže, da so možna pogajanja, vendar ZDA so gluhe za iniciative z nasprotne strani. Tito se je tudi zavzel za konferenco na najvišji ravni predstavnikov neuvršenih in miroljubnih dežel. V tej zvezi se zdaj Jugoslavija posvetuje z vrsto dežel. Taka konferenca bi bila močan prispevek k mobilizaciji mednarodnega javnega mnenja in vspodbuda za močnejšo skupno delovanje neuvršenih in drugih dežel v Združenih narodih in drugih mednarodnih forumih. (Titov predlog za konferenco neuvršenih je torpedirala predsednica indijske vlade Indira Gandhi, ki je v parlamentu izjavila, da trenutno ni možnosti, da bi bila taka konferenca uspešna. Očividno je, da je Indija bolj zainteresirana, da se obvaruje pred kitajsko nevarnostjo - s sovjetsko in ameriško pomočjo, če je treba - kot pa da bi ugodila Titovemu pohlepu po ceneni mednarodni slavi ob naraščajočih domačih problemih.)

ZOŽITI JE TREBA PRISTOJNOSTI FEDERACIJE

Kot sem že poročal, je v drugi polovici februarja obiskala Makedonijo slovenska delegacija, ki jo je vodil Stane Kavčič, predsednik slovenskega izvršnega sveta. V Skopju je Kavčič predaval političnemu aktivu. Dejal je, da ima Slovenija ugodnost v tem, da ima dokaj komplementarno gospodarstvo, da pa se porajajo tudi protislovja na podlagi delitve po delu. Protislovja so med tistimi, ki zaslužijo več, in tistimi, ki zaslužijo manj, med telesnim in umskim delom, ter med teoretično enakimi pravicami in različnimi možnostmi za uresničitev teh pravic. Drug kompleks problemov nastaja zato, ker država še vedno preveč nastopa kot vez med osebnimi in splošnimi interesi. "Nagibamo se k mnenju," je dejal Kavčič, "da smo nekatere stvari preveč nacionalizirali in da smo pustili premalo prostora individualni pobudi, individualni afirmaciji in skrbi osebnosti za lastno usodo."

Kavčič je rekel, da bo treba nekako razvozlati nakopičene stare normative in regulative, ki so se nabrali pod vplivom okoliščin in federalnih faktorjev. "Naš družbeni razvoj dandanes terja neko razbremenitev centra oziroma federacije." Družbeno življenje terja čedalje več raznolikosti in izvirnosti "in zato je treba po našem mnenju zožiti pristojnosti federacije na tiste bistvene, temeljne, koristne in nujno potrebne skupne stvari." Nekateri "zaradi nerazumevanja ali nepoučenosti hočejo v ta proces vsiliti nekakšne umetne dileme, na primer ali pelje vse to k dezintegraciji, konfederaciji ali podobno. V Sloveniji mislimo, da je čisto dovolj, če imamo federativno skupnost, ki se bo nenehno prilagajala tokovom družbene preobrazbe in procesom napredka. Zdaj ni čas za umetne diskusije o imenu, zlasti pa ne smemo iti nazaj in si izposojati iz buržuazno-parlamentarnih sistemov (katere Kavčič tako zelo pozna!), namesto da ustvarjamo izvirno socialistično skupnost (beri: enopartijsko).

Kavčič je dejal, da se Slovenija zavzema za analizo srednjeročnega plana. Cilj te analize je trojen: prvič, da se vidi sedanje stanje; drugič, da se na podlagi tega napravi sintezo srednjeročnega plana in reforme; in tretjič, da se po 1970. letu ne najdemo v položaju, ko bi bilo že pol stvari rešenih po slučajnih poteh. Med te stvari spada tudi status starega državnega kapitala, katerega vir je bivši centralni sklad za investicije. Ta kapital je treba vzeti iz poslovnih bank, tako da nobena banka ne bo imela monopolne pravice razpolagati z njim.

Kavčič je tudi zanikal, da ima Slovenija namen zmanjšati svoje obveznosti do federacije, ki bo še vedno morala skrbeti za razvoj nerazvitih predelov dežele in za vojsko. O vsem tem se je treba pogovoriti, da se najdejo najboljše rešitve. Slovenija ne vidi svoje rezerve v zmanjšanju prispevka federaciji, pač pa v razvijanju proizvodnosti dela in v zboljšanju poslovanja je dejal Kavčič.

Jože Smole, urednik ljubljanskega DELA je bil postavljen za Titovega sekretarja. Njegovo mesto pri DELU je zasedel Drago Seliger, bivši generalni direktor RTV Ljubljana, član CK ZKS, itd. IVAN STANIČ

Pisma uredniku

GLAVOBOL

G. urednik! Omemba 'glavobola' v Staničevi rubriki Ob robu, je važna. Doma namreč pojem glavobola redno vežejo na pojem KP. Komunist z glavobolom je razočaran komunist. Zato je Mavrov stavek 'Pomemben je glavobol' tako važen. In v naslednjih stavkih gotovo misli na Džilasa. Doma take zadeve seveda takoj razumejo. Jih je emigracija? K.

ŠE PISMO V MARIBOR

G. urednik! Kot sicer smatram dobro, da pisarimo pisma časopisom v domovino (gl. Levstikovo pismo, KT 346), je vendar treba silno paziti, kako in kaj pišemo, ker je vsako tako pismo političen akt. Če je kdo pri takem pisanju upravičen sklicevati se na organizacijo, ki jo vodi ali ji pripada, vse v redu, sicer pa naj piše v lastnem imenu. In nihče naj se ne sklicuje na emigracijo kot celoto, ker je prav nihče ni poklican predstavljati. Prav nihče, ponavljam.

G Vinko Levstik pravi, da Jugoslavija v emigraciji ne obstoja. Partija je to drago, da se doma razve, ker to znižuje vrednost emigracije. Dalje: 'slovenska emigracija nima nič skupnega s hrvaškimi ustaši in s srbskimi četniki'. Tudi to je drago poudarjati KPS in KPJ. Emigracija se še med seboj ne more sporazumeti, kako naj bi se potem šele sporazumela s kom drugim in o kakem za Jugoslavijo važnem vprašanju. Le mi - KPJ - smo vam rešitev... Dalje g. Levstik pripisuje plastične bombe in atentate ustašem in četnikom. Glede prvih bo držalo, ne pa glede drugih. Če pri tem misli na tistega na jugoslovansko ambasado v Washingtonu, potem je potreba pojasniti: FBI ni zaprla kakšne četnike ampak popa in dva Srba, ki sta prišla iz Jugoslavije pred nekaj leti, torej sta bila Made in Yugoslavia. Kakšna četnika torej? Toda tega v jugoslovanskem časopisju ni bilo. Zato je pavšalna obtožba srbskih četnikov seveda partiji mila.

Kar zadeva Romana Albrechta, bi rekel: on dobro pozna emigracijo. On namreč sedi za isto mizo z Mitjo Ribičičem, ki je bil polkovnik Ozne s posebno nalogo za nadziranje emigracije, preden je postal član izvršnega sveta Slovenije. Ribičič je imel največ svojih zvez z emigracijo (to je z emigranti, ki so delali za Ozno) preko Trsta. Njegove zveze so vodile direktno (in preko jugoslovanskega poslanstva) tja do Rima. Ni nobenega dvoma, da ima Ozna o g. Levstiku prav tako obsežno kartoteko, kot jo ima o ostalih emigrantih, če ne celo večjo, ker je bil bližji. Če je Albrecht vedel, preden je šel v Rim, da se bo ustavil v hotelu Bled, potem je prav gotovo pregledal Levstikovo karakteristiko. Če pa

ni vedel, si jo je pa ogledal, ko se je vrnil domov.

Albrecht je tudi - kot član CK - mnogokrat imel priliko poslušati referate, ki jih je Ozna in pozneje Udba pripravila za CK in ki so v obrisih dajali podobo emigracijskega delovanja. Njemu emigracija še zdaleč ni tako nepoznana, kot misli g. Levstik. Nobenemu članu CK ni. Res je tudi, da se je zadnji dve leti Udbin proračun znižal, tudi v Sloveniji. Podjetni Ribičič ni več glava emigracijskega nadzora. Je pa še vedno res, da Udba še vedno dobro obvešča CK o tem, kaj se dogaja v zamejstvu. Tam se Udbin proračun ni občutno znižal.

Kot rečeno: ni moj namen, da bi kritiziral dejstvo, da je g. Levstik pisal v mariborski VEČER. Kaj me moti je, da pismo ni bilo dovolj premišljeno odn. bazirano na neizpodbitnih dejstvih. Zaradi tega imajo lahko taka pisma prav nasproten učinek.

Observer.

EKUMENIZEM

G. urednik! V uvodniku o ekumenskem gibanju doma in v zdomstvu (KT 345), ki mi je bil na splošno všeč, po mojem delate veliko napako, ko pravite, da je bila zamujena lepa priložnost, ko ni pred dvema letoma prišlo vsaj do čisto formalnega srečanja med ljubljanskim nadškofom dr. Pogačnikom in pravoslavni m episkopom Dr. Firmilijanom. Ne vem, če je ljubljanski nadškof vedel za bivanje episkopa Firmilijana v Angliji. Če je, je bil dovolj pameten, da se z njim ni sestel, ker bi se s sestankom podal v sračje gnezdo pravoslavnih preprirov, ki so v Ameriki zavzeli tako pretirano mero, da postaja ne samo noro ampak naravnost divjaško. Dokler se Srbi med seboj versko ne domenijo, kaj hočejo in se strasti ne umire, naj ekumenstvo v zdomstvu vodijo zdomski duhovniki, v domovini pa domovinski. Eni kot drugi najboljše poznajo lastne probleme. Sicer pa upam, da bodo vaši duhovniki v Angliji iz predloga 'meso naredili'.

Am. Slovenec

= Z gornjim se ne strinjamo. Sodimo, da bi več koristilo ekumenski stvari, če bi katol. hierarhija nedvoumno pokazala, kje stoji v dionizijejskem sporu - na strani patriarha g. Germana. Ker je bil Dionizijev personalno-politično-financični razkol v naprej obsojen na propast, ker drugače biti tudi ni moglo, če naj vera sploh še kaj pomeni, v nobenem primeru ne bi šlo za vmešavanje ljubljanskega nadškofa v srbske posle. Šlo bi le za zunanjo vidno manifestacijo ekumenskega duha - med nedvoumnim predstavnikom slovenske katoliške in srbske pravoslavne Cerkve. S tem pa nikakor ne krivimo dr. Pogačnika, ki po vseh znakih ni vedel za dr. Firmilijanovo bivanje v Londonu. Če za dr. Pogačnikovo bivanje niso vedeli v Egerton Gardens, potem je to ponoven dokaz, kako nični so stiki med obema verskima skupnostima v Angliji. Ur.

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija: 1.10.0

Argentina: 650.- (1300.-)

Avstralija: \$A 4 (\$A 7)

Avstrija: 50.-

Finska: 13.-

Francija: 15.-

Italija: 2500.-

J. Afrika: 4.- (R 7)

Kanada: 5.00 (\$ 8.50)

Nemčija: 16.-

Švedska: 20.-

Urugvaj: 60.- (120.-)

U.S.A.: 5.00 (\$ 8.50)

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada